

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМMODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING
THE UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL DIRECTIONS

У статті розглянуто сучасні освітні технології української мови за професійним спрямуванням.

Визначено, що у зв'язку з інформатизацією освітньої сфери, в процесі навчання необхідно впроваджувати і застосовувати методи і засоби інформаційно-комунікаційних технологій, які допомагають активізувати пізнавальну діяльність майбутніх фахівців за рахунок значної кількості різних форм навчальної діяльності, індивідуалізації процесу навчання, посилення самостійної роботи через доступ до значного обсягу інформації і високої швидкості її отримання.

Наступною сучасною освітньою технологією в процесі навчання української мови за професійним спрямування є метод проектів, який навчає майбутніх самостійно мислити, знаходити та вирішувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, формувати інтегративні уміння, прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язання.

Важливе значення у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням відіграє технологія дистанційного навчання. Також, важливими в процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням є ігрові технології, які сприяють нагромадженню і поновленню професійних знань, умінь і навичок за рахунок узагальненого особистісного досвіду, реалізації існуючого потенціалу; підвищуючи інтерес до навчання і сприяють високій пізнавальній активності; формують творчий підхід до прийняття управлінських рішень.

Сформовані висновки, що застосування сучасних освітніх технологій в процесі навчання української мови за професійним спрямуванням сприяє творчому розвитку майбутніх фахівців, орієнтації їх у інформаційному просторі, підготовці до життя і професійної діяльності в сучасних умовах.

Ключові слова: освітні технології, метод проектів, ігрове моделювання, портфоліо, дистанційне навчання, ділові ігри.

The article deals with modern educational technologies of the Ukrainian language by professional direction.

It is determined that in connection with the informatization of the educational sphere, in the learning process it is necessary to introduce and apply methods and means of information and communication technologies that help to intensify cognitive activity of future specialists at the expense of a large number of different forms. Due to access to a considerable amount of information and high speed of receiving it.

The next modern educational technology in the process of teaching the Ukrainian language by professional direction is the method of projects that teaches future to think, find and solve problems independently, using knowledge from different industries, to develop integrative skills, to predict the results and possible consequences of different options for solving.

The technology of distance learning is important in the learning of the Ukrainian language by professional direction. Also important in the process of learning the Ukrainian language by professional direction are game technologies that contribute to the accumulation and renewal of professional knowledge, skills and skills at the expense of generalized personal experience, realization of existing potential; Increasing interest in learning and contribute to high cognitive activity; They form a creative approach to managerial decision-making.

The conclusions are formed that the use of modern educational technologies in the process of teaching the Ukrainian language by professional direction contributes to the creative development of future specialists, their orientation in information space, preparation for life and professional activity in modern conditions.

Key words: educational technologies, project method, game modeling, portfolio, distance learning, business games.

УДК 378.14(477):811.161.2
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.25>

Гоголенко О.П.,
ст. викладач кафедри українознавства,
історико-правових та мовних дисциплін
Одеського національного морського
університету

Постановка проблеми. У зв'язку з процесами глобалізації та інтеграція України в європейський освітній простір, новою властивістю суспільного розвитку на даному етапі виступає «суспільство знань», а основним його компонентом є інформація [1], яка швидко змінюється і виступає в ролі об'єкта людської діяльності та визначає її змістовне наповнення, мотивує появу, розповсюдження і оволодіння новими продуктивними знаннями та вміннями. Тому основним завданням сучасної вищої освіти є формування всебічно розвиненої особистості, яка наділена креативним мисленням, сукупністю професійних знань, умінь та навичок, а також для якої характерний високий рівень моральних та громадських якостей.

Крім того, важливо зазначити, що сучасний фахівець має володіти професійним мовленням та мати сформовану інформаційно-комунікативну

компетентність для реалізації своєї професійної діяльності. Тому саме навчання у вищому освітньому закладі української мови за професійним спрямуванням сприятиме реалізацію зазначених завдань.

Але, на даному етапі, відбувається реформування навчального процесу у вищих освітніх закладах України відповідно із загальноєвропейськими вимогами до якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, що ставлять перед системою освіти в Україні необхідність оновлення змісту та методів використання сучасних освітніх технологій навчання української мови за професійним спрямуванням, які надають значні можливості для підвищення індивідуалізації процесу навчання [8, с. 356].

Використання сучасних освітніх технологій навчання української мови за професійним спрямуванням надзвичайно актуальне питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Основною метою навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців; розвитку творчих здібностей студентів, активізація пізнавальних інтересів, вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері. А навчання майбутніх фахівців української мови за професійним спрямування здійснюється за допомогою впровадження в навчальний процес інноваційних технологій із поєднанням традиційних методів, що сприяють формуванню інформаційних та комунікативних компетентностей.

Насамперед, питання реформування й інформатизації вищої освіти вивчали такі вчені, як: В. Бикова, О. Воскобій, К. Гринчишина, В. Лапінська, І. Роберт, О. Сисоєва, М. Шишкіна, Н. Щубелко та ін.

Значна кількість вчених у своїх дослідженнях концентрували увагу на реалізації інноваційних технологій у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням, серед яких: В. Волинський, С. Караман, В. Лапінський, М. Пентилюк, І. Підласий, О. Пометун, А. Хуторський.

А такі науковці, як В. Борисенко, Е. Ветрова, Л. Петухова у своїх наукових працях аналізували сучасні освітні технології навчання української мови у вищих освітніх закладах, особливе значення при цьому відводилось інформаційно-комунікаційних технологіям.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, проаналізувавши наукові дослідження вчених, можна констатувати, що не достатньо висвітлені сучасні освітні технології навчання української мови за професійним спрямуванням.

Метою нашого дослідження: проаналізувати сучасні освітні технології навчання української мови за професійним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «освітня технологія» набуло широкого вжитку у США у 1930-х роках минулого століття. Як відомо, на даний час не має єдиного трактування даного терміну.

Як зазначають вчені К. Бондарера та О. Козлова, сучасна освітня технологія у вищому освітньому закладі – це науково обґрунтована й унормована за метою професійної підготовки майбутніх фахівців, змістом освіти, місцем і терміном навчання система форм, методів, засобів і процедур, що застосовуються для організації та реалізації спільної навчання студентів та науково-педагогічних працівників [2].

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу, можна констатувати, що сучасні освітні технології допомагають покращити результативність роботи вищих освітніх закладів навчальних закладів при дотриманні наступних педагогічних умов, а саме: науковості; дотримання принципу

безпосередньої взаємодії, підвищення вимог до навчальної інформації; володіння науково-педагогічними працівниками активними методами навчання, високим рівнем мотивації до виконання своїх професійних обов'язків.

Крім того, важливо зазначити, що в сучасних наукових джерелах представлена значна кількість класифікацій освітніх технологій. Так, наприклад, вітчизняний педагог Г. Васянович у своїх наукових розробках пропонує наступну класифікацію: розвивальне навчання, формування розумових дій та операцій чітко по плану, групова взаємодія, дистанційне та проблемне навчання, педагогічне проектування [4, с. 391].

А у своїй відомій праці «Освітні технології, дослідник О. Пехота аналізував особистісно-орієнтовані технології [7].

Слушною є класифікація вченої І. Нікішиної, яка у своїх наукових дослідженнях пропонує таку класифікацію сучасних освітніх технологій:

– інформаційні – це технології, які включають в себе систему методів і засобів, що застосовуються з метою збору, зберігання, обробки і поширення інформації;

– особистісно орієнтовані – це технології, де ядром виступає особистість, її самобутність, самостійність: суб'єктивний досвід кожного учасника навчального процесу спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти;

– рейтингові – це технології, основна мета яких є покращення якості підготовки майбутніх фахівців за допомогою застосування рейтингового багатобального оцінювання, модульної побудови навчальних дисципліни, створення конкурентних умов на постійній основі;

– ігрові технології навчання – це специфічний метод навчання, який передбачає оволодіння навчальним матеріалом та змістом освіти, формує конструктивну взаємодію науково-педагогічного працівника і суб'єкта навчання за допомогою гри, а також допомагає досягти бажаного результату;

– технологія проблемно-розвиваючого навчання характеризується взаємодією науково-педагогічного працівника та студентів на основі сформованих проблемних запитань, вказівок; постановкою проблемних ситуацій;

– авторські технології [3, с. 90].

У контексті нашого дослідження, вважаємо за необхідне розглянути сучасні освітні технології навчання української мови за професійним спрямуванням.

Перш за все, у зв'язку з інформатизацією освітньої сфери, в процесі навчання необхідно впроваджувати і застосовувати методи і засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Застосування таких технологій в процесі навчання української мови за професійним

спрямуванням повністю змінює значення і місце студента (він виступає активним учасником процесу пізнання) та науково-педагогічного працівника (співтворець сучасних технологій навчання та працює разом з студентами, стає їх наставником) [1, с. 21].

Аналізуючи змістовне наповнення навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», необхідно зазначити, що вона спрямована навчити узагальнювати та систематизувати знання майбутніх фахівців з даного курсу, сформувати у майбутнього фахівця професійне мовлення, який вмітиме застосовувати отримані знання, уміння і практичні навички для оптимальної мовної поведінки за обраним фахом.

На наш погляд, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням допомагають активізувати пізнавальну діяльність майбутніх фахівців за рахунок значної кількості різних форм навчальної діяльності, індивідуалізації процесу навчання, посилення самостійної роботи через доступ до значного обсягу інформації і високої швидкості її отримання; розвитку моральних та психологічних якостей у студентів, що виявляється в навичках організувати власну навчальну діяльність, умінні самостійно й ухвалювати свої рішення, потреби до саморозвитку, відношення до інших на толерантних засадах.

Оптимізувати процес навчання української мови за професійним спрямуванням можна за допомогою застосування дидактичних відео матеріалів у поєднанні із електронними засобами навчання і комунікації та мультимедійними інтерактивними комплексами [6]. До основних переваг необхідно включити: чітко структуровану форму подання навчального матеріалу; можливість надання значного обсягу інформації за короткий час; аналіз когнітивної лінгвістики і фактів у розвитку; конкретизацію навчального матеріалу в доступних для засвоєння фрагментах зорової та слухової інформації з поетапним образним його сприйняттям; поєднання різних видів інформації; набуття знань за допомогою різних аналізаторів.

Впровадження компонентів інформаційно-комунікаційних технологій для навчання української мови дозволяє значно покращити освітній процес, успішно оволодіти системою знань норм і правил літературної мови, відповідно до яких формуються правильні мовні конструкції і повідомлення за обраним фахом та набуттю сукупності умінь і навичок використання отриманих знань а процесі професійного спілкування [10, с. 18].

Наступною сучасною освітньою технологією в процесі навчання української мови за професійним спрямування є метод проектів, який навчає майбутніх самостійно мислити, знаходити та вирішувати проблеми, використовуючи знання з різних

галузей, формувати інтегративні уміння, прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язання; уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Застосування технології проектів у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням сприяє формуванню у процесі говоріння, читання та писання мовних, мовленнєвих, комунікативних умінь студентів; покращенню вміння працювати з текстами різних стилів; формуванню навичок самостійної роботи, самоосвіти, самоорганізації, співпраці; розвитку інтелектуальних, комунікативних, креативних здібностей особистості; поглибленню знань із теми дослідження; підвищенню рівня мовної підготовки; формуванню дослідницьких навичок роботи над темою проекту тощо; становленню національної, духовно багатой мовної особистості [9, с. 71].

Працюючи над проектом, студенти спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному в процесі навчання, розвивають соціальні, розумові та комунікативні навички. У той же час цей вид навчальної діяльності сприяє реалізації індивідуального підходу в групах з різним рівнем підготовки під час вивчення та засвоєння нового матеріалу.

Важливе значення у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням відіграє технологія дистанційного навчання, яка характеризується як система інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у вищому освітньому закладі. Для дистанційного навчання української мови за професійним спрямуванням характерним є непрямий опосередкований характер процесу спілкування між науково-педагогічним працівником і студентом, яке здійснюється за допомогою комп'ютерної комунікації на відстані [5, с. 84].

Крім того, важливо зазначити, що дистанційне навчання української мови за професійним спрямуванням із застосуванням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій допомагає реалізувати наступні завдання: удосконалення комунікативних умінь, формування стійкої мотивації пізнавальної діяльності, потреби використання української мови у професійному спілкуванні; формування культури спілкування.

Також, важливими в процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням є ігрові технології, тобто це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення студентів в навчальну гру (ігрове моделювання).

У системі формування професійних умінь майбутніх фахівців ігрове моделювання уможливорює нагромадження і поновлення професійних знань, умінь і навичок за рахунок узагальненого особистісного досвіду, реалізації існуючого потенціалу;

підвищуючи інтерес до навчання і сприяє високій пізнавальній активності; формує творчий підхід до прийняття управлінських рішень; дозволяє з максимальною ефективністю використовувати знання і вміння колективу. Забезпечення комплексного підходу під час конструювання ігрових процесів є головною методологічною передумовою для розгляду різноманітних практичних ситуацій з урахуванням вихідних теоретичних положень.

На практичних заняттях з української мови за професійним спрямуванням необхідно використовувати такі ігрові технології, як: ігрова організація навчального процесу з використанням ігрових завдань (наприклад, змагання, конкурс); ігрова організація навчального процесу з використанням завдань, які звичайно пропонуються на традиційному занятті.

А застосування навчальних імітаційних, чи ділових ігор в процесі навчання української мови за професійним спрямуванням полягає в тому, що вони розгортають проблему в динаміці, дозволяють їх учасникам прожити десятки умовних років у стислій в часі і подій реальності. Під час гри «Ділові папери» кожен учасник сам робить помилки і сам знаходить вдалі рішення, збагачуючи, таким чином, особистий досвід.

Ділова гра спрямована на набуття досвіду, генерування ідей, спілкування, аналіз ситуації, виховання та прийняття рішення.

Обов'язковими елементами ділової гри є: модель, моделювання; імітація; двоплановість; наявність цілей, сценаріїв, правил, ролей, критеріїв оцінювання; ігрова взаємодія, спілкування; аналіз і рішення ситуацій, у тому числі конфліктних; оволодіння професійними вміннями і якостями; атмосфера невизначеності, неповної інформації.

Крім того, проведення ігрових занять дозволяє студентам осмислювати загальнолюдські цінності, набувати навичок участі в дискусії і прийняття колективних рішень у різних ситуаціях системи, що змінюється, частиною якої вони є.

Крім того, вважаємо, що використання такої технології як «Портфоліо», дає змогу здійснювати рефлексію, оцінку і самооцінку теоретичної і практичної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери, а також визначати ступінь їх професійної майстерності.

На початковому етапі стратегія створення портфоліо передбачає лише цілеспрямовану колекцію різнопланових робіт студентів, яка дозволяє викладачу поетапно простежувати динаміку навчально-продуктивної діяльності студента на основі аналізу зразків і продуктів його праці.

Результативним у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням є створення тематичних портфоліо. Тобто відповідно до навчальної програми, пропонується створити портфоліо на задану тему, після цього, викладач

їх оцінює і просить презентувати. У процесі обговорення педагог обов'язково має підкреслити цікаві моменти портфоліо, найкраще розкриті теми, сформував загальний висновок по всьому портфолі та зазначити позитивні та негативні сторони. Отже, технологія «портфоліо» сприяє поглибленню й оформленню пізнавальних інтересів, розвитку інтелектуальних здібностей студентів, комплексній перевірці рівня оволодіння навчальних матеріалом, формуванню позитивної мотивації.

Отже, проаналізувавши сучасні освітні технології навчання української мови за професійним спрямуванням, нами було визначені наступні: особистісно-орієнтовані, проектні технології, інформаційно-комунікаційні, ігрове моделювання, дистанційне навчання та портфоліо.

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження, можна сформував висновки, що застосування сучасних освітніх технологій в процесі навчання української мови за професійним спрямуванням сприяє творчому розвитку майбутніх фахівців, орієнтації їх у інформаційному просторі, підготовці до життя і професійної діяльності в сучасних умовах. Систематичне упровадження освітніх технологій для вивчення української мови за професійним спрямуванням створює широкі можливості для покращення навчального процесу та сприймання програмового матеріалу, полегшує викладання і контроль за досягненнями студентів, сприяє саморозвитку, самореалізації і самоствердженню молоді особистості, допомагає налагодити конструктивну взаємодію викладача зі студентами на основі толерантності, співпраці та партнерства і забезпечує формування і розвиток їхньої комунікативної компетентності.

На нашу думку, перспективою подальшого дослідження є оптимізація методики впровадження сучасних освітніх технологій в навчальний процес.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В. Ю. «Сучасні завдання інформатизації освіти», Інформаційні технології і засоби навчання, т. 15, № 1, 2010. URL <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25/13>.
2. Бондарева К. І. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: науково-методичний посібник / К. І. Бондарева, О. Г. Козлова. Суми: Вид-во «Слобожанщина», 2001. 44 с.
3. Борисенко В. В. «Сучасні освітні технології навчання української мови у вищій школі», Наукові записки НДІ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки, № 3, 2013. С. 88–91.
4. Васянович Г. П. Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 4: Психологія і педагогіка: Лекції. Львів: Сполом, 2010. 512 с.
5. Костиця Н. М. Формування комунікативної компетентності студентів-аграрників під час вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Наукові записки Національного університету

«Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». 2014. Вип. 29. С. 82–85.

6. Лапінський В. В. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2010.

7. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. Київ: Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.

8. Сисоєва О. А., Гринчишина К. А. «Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх

вчителів технологій засобами мультимедіа», Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. праць. Вінниця, Україна: ТОВ «Планер», 2010. С. 356–358

9. Хомич В. І. Професійна діяльність і українська мова : навч. посібн. / В. І. Хомич, С. В. Толочко. Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2017. 278 с.

10. Шевчук С. В., І. В. Клименко Українська мова (за професійним спрямуванням): підручник. Київ, Україна: Алерта, 2011, С. 18 –20